

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМ. В. В. ДОКУЧАЄВА**

Кафедра прикладної економіки і міжнародних економічних відносин

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Перший проректор
професор _____ Р. ШЕЛУДЬКО
«14» серпня 2020 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»**

Галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Спеціальність – 051 «Економіка»

Факультет менеджменту і економіки

Харків – 2020

Робоча програма «Регіональна економіка» для здобувачів галузі знань
05 «Соціальні і поведінкові науки», спеціальності 051 «Економіка» «26»
серпня, 2020 р. ____ с.

Розробник: Кучер Леся Юріївна, канд. екон. наук, с. н. с., доцент кафедри
прикладної економіки і міжнародних економічних відносин.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри прикладної економіки і
міжнародних економічних відносин

Протокол від « 26 » серпня 2020 року № 1

Завідувач кафедри, д-р екон. наук, професор ХНАУ

Л. ЛОМОВСЬКИХ

«26» серпня 2020 р.

Схвалено методичною комісією факультету менеджменту і економіки

Протокол від «27» серпня 2020 р. № 2.

Голова навчально-методичної комісії
факультету менеджменту і економіки,

к. е. н., доцент

Ю. ФІЛІМОНОВ

© Кучер Л. Ю., 2020 р.

© ХНАУ, 2020 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Обов’язкова	
Модулів – 2	Спеціальність 051 «Економіка»		
Змістових модулів – 2		Рік підготовки:	
		3-й	3-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 120	Освітньо-професійна програма «Економіка»	3-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4; самостійної роботи здобувача – 8		Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти	Лекції
	20 год.		6 год.
	Практичні, семінарські		
	20 год.		6 год.
	Самостійна робота		
	80 год.		108 год.
	Лабораторні:		
	-		-
		Вид контролю: екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є засвоєння студентами знань з основ територіальної організації продуктивних сил України, регіонального соціально-економічного розвитку та формування екологічних знань, мислення та свідомості економістів.

Завдання навчальної дисципліни:

- вивчення закономірностей розвитку і розміщення продуктивних сил;
- засвоєння теорії регіональної економіки і регіонального розвитку, наукових засад регіональної економічної політики;
- обґрунтування практичного значення регіонального підходу до управління соціально-економічним розвитком територій;
- поглиблення знань про об'єктивну необхідність раціонального і ефективного використання природних, науково-виробничих та людських ресурсів регіонів країни та охорони навколишнього середовища;
- оволодіння знаннями про територіальну і галузеву структуру господарського комплексу України і її регіонів, про роль і значення НТП в розвитку і розміщенні виробництва, про роль зовнішньоекономічних зв'язків в економічному розвитку України та її регіонів;
- пізнання закономірностей взаємодії людського суспільства та геосфери, специфіки антропогенного впливу на довкілля;
- засвоєння принципів раціонального природокористування;
- розуміння стратегії сучасного екологічного розвитку;
- засвоєння понять про екологічний моніторинг, екологічні норми та стандарти;
- вивчення специфіки господарського механізму управління процесом природокористування.

Унаслідок вивчення дисципліни кожен студент повинен:

Знати:

- Теоретичні основи і ресурсні передумови розміщення продуктивних сил, формування і розвиток міжгалузевих комплексів, міжрегіональних і зовнішньоекономічних зв'язків;
- Територіальні особливостей розвитку виробництва, специфіки формування регіональних ринків сировини, товарів, праці, капіталу, а також регіональних аспектів економічної реформи;
- Дослідження щодо найважливіших закономірностей, засад і чинників, що визначають розвиток і розміщення продуктивних сил, механізму їхнього впливу на територіальну організацію виробництва;
- Напрями удосконалення державної регіональної політики, як інструмента для динамічного, збалансованого соціально-економічного розвитку України та

її регіонів, підвищення рівня життя населення;

- Питання теорії та практики розміщення продуктивних сил на сучасному етапі зумовлені посиленням ролі регіонального підходу в регулюванні економіки, управлінні соціально-економічним розвитком територій, забезпеченні ефективного використання регіональних ресурсів та екологічної безпеки.

Уміти:

- Визначати особливості сучасного стану розміщення продуктивних сил та визначати напрямків його удосконалення:

- Володіти методами, що використовуються під час аналізу розвитку економіки регіонів та обґрунтування територіальної організації виробництва:

- Аналізувати умови та фактори розвитку та розміщення господарства України та її регіонів:

- Визначати роль екологічних факторів в економіці країни.

Перелік компетентностей:

Інтегральна компетентність – здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

Загальні компетентності:

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК12. Навички міжособистісної взаємодії.

Спеціальні (фахові) компетентності:

СК 1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК 4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК 5. Розуміння особливостей сучасної світової та національної економіки, їх інституційної структури, обґрунтування напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

СК 11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

Міждисциплінарні зв’язки: взаємодія з природничими, географічними та

технічними науками. Тісний зв'язок з економічною теорією, яка вивчає і формулює економічні закони й категорії, що слугує методологічним підґрунтям для розвитку понятійного апарату науки про розміщення продуктивних сил і регіональної економіки, а також політичною економією. Використовує результати наукових досліджень і збагачує власними категоріями національну економіку, економіку праці й соціально-трудові відносини, міжнародну економіку.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Регіональна економіка.

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни «Регіональна економіка»

1. Сутність, об'єкт і предмет вивчення курсу «Регіональна економіка
2. Методологічні основи досліджень регіональної економіки
3. Основні завдання курсу регіональна економіка.

Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил

1. Поняття закону та закономірності
2. Основні закономірності розміщення продуктивних сил.
3. Найважливіші принципи розміщення продуктивних сил.
4. Визначальна роль економічних і соціальних факторів у розміщенні виробництва.

Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства

1. Економічне районування як науковий метод територіальної організації національної економіки.
2. Основні районоутворюючі фактори.
3. Принципи економічного районування.
4. Типи економічних районів.
5. Економічне районування України.

Тема 4. Сутність державної регіональної економічної політики та механізм її реалізації

1. Сутність державної регіональної економічної політики.
2. Об'єкти і суб'єкти державної регіональної економічної політики.
3. Основні цілі і завдання державної регіональної економічної політики.
4. Поняття і сутність механізму реалізації державної регіональної

економічної політики.

5. Основні важелі та ключові елементи механізму реалізації регіональної економічної політики.

Тема 5. Природний та трудовресурсний потенціал економіки регіонів України

1. Природно-ресурсний потенціал та його структура.
2. Кількісна і якісна економічна оцінка природних ресурсів.
3. Характеристика природно-ресурсного потенціалу економічних районів.
4. Населення і трудовий потенціал України.

Тема 6. Господарський комплекс України, його структура і регіональні особливості

1. Економіка України як єдиний господарський комплекс.
2. Паливно-енергетичний комплекс.
3. Металургійний та машинобудівний комплекс.
4. Хімічний комплекс.
5. Лісо- та агропромисловий комплекс.
6. Транспортний, будівельний та соціальний комплекси.

Тема 7. Економіка регіонів України, стан та перспективи розвитку

1. Особливості розвитку економічних районів України як регіональних соціально-економічних систем.
2. Донецький та придніпровський економічний район.
3. Східний та центральний економічний район.
4. Поліський та подільський економічний район.
5. Карпатський та причорноморський економічний район.

Тема 8. Міжнародні економічні зв'язки України та гео економічне положення її регіонів

1. Сутність міжнародного поділу праці. Соціально-економічна типологія країн.
2. Економічна інтеграція. Економічні союзи.
3. Форми зовнішньоекономічної діяльності.
4. Зовнішньоекономічні зв'язки України.

Змістовий модуль 2. Екологія.

Тема 9. Фактори сталого розвитку продуктивних сил України

1. Поняття сталого розвитку.

2. Сталий економічний розвиток.
3. Стратегія сталого розвитку України.

Тема 10. Екологічні проблеми регіонів України

1. Проблема забруднення атмосферного повітря в регіонах України.
2. Проблеми водних ресурсів, деградації та забруднення ґрунтів за регіонами України.
3. Поводження з відходами в регіонах України.
4. Екологічні проблеми окремих територій.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Денна форма навчання					Заочна форма навчання				
	усьо- го	у тому числі				усьо- го	у тому числі			
		л	с-п	інд.	с.р.		л	с-п	інд.	с.р.
Модуль 1										
Змістовий модуль 1. Регіональна економіка										
Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни «Регіональна економіка»	12	2	2	-	8	12	2	-	-	10
Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил	12	2	2	-	8	12	-	-	-	12
Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства	12	2	2	-	8	12	2	-	-	10
Тема 4. Сутність державної регіональної економічної політики та механізм її реалізації	12	2	2	-	8	12	-	-	-	12
Тема 5. Природний та трудовресурсний потенціал економіки регіонів України	12	2	2	-	8	12	-	-	-	12
Тема 6. Господарський комплекс України, його структура і регіональні особливості	12	2	2	-	8	12	2	2	-	8
Тема 7. Економіка регіонів України, стан та перспективи розвитку	12	2	2	-	8	12	-	2	-	10
Тема 8. Міжнародні економічні зв'язки України та гео економічне положення її регіонів	12	2	2	-	8	12	-	-	-	12
Разом за змістовим модулем 1	96	16	16	-	64	96	6	4	-	86
Змістовий модуль 2. Екологія										
Тема 9. Фактори сталого розвитку продуктивних сил регіонів України	12	2	2	-	8	12	-	-	-	12
Тема 10. Екологічні проблеми регіонів України	12	2	2	-	8	12	-	2	-	10
Разом за змістовим модулем 2	24	4	4	-	16	24	-	2	-	22
Усього годин	120	20	20	-	80	120	6	6	-	108
Модуль 2										
ІНДЗ	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Усього годин	120	20	20	-	80	120	4	4	-	112

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економічних регіонів	2
2	Сутність державної регіональної економічної політики	2
3	Механізм реалізації регіональної економічної політики та механізм її реалізації	2
4	Економіка регіонів України, стан та перспективи розвитку	2
5	Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури	2
	Разом	10

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Економічне районування та територіальна організація господарства	2
2	Господарський комплекс України, його структура і регіональні особливості	2
3	Природний та трудовресурсний потенціал економіки регіонів України	2
4	Фактори сталого розвитку продуктивних сил України	2
5	Екологічні проблеми регіонів України	2
	Разом	10

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
—	—	—

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, метод і завдання дисципліни «Регіональна економіка»	8
2	Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил	8
3	Економічне районування та територіальна організація господарства	8
4	Сутність державної регіональної економічної політики та механізм її реалізації	8
5	Природний та трудовресурсний потенціал економіки регіонів України	8
6	Господарський комплекс України, його структура і регіональні особливості	8
7	Економіка регіонів України, стан та перспективи розвитку	8
8	Міжнародні економічні зв'язки України та геоекономічне положення її регіонів	8
9	Фактори сталого розвитку продуктивних сил регіонів України	8
10	Екологічні проблеми регіонів України	8
	Разом	80

9. Індивідуальні завдання

Тематика індивідуального науково-дослідного завдання відповідає змісту дисципліни. Студенти беруть за основу регіон України й за допомогою офіційних статистичних даних здійснюють дослідження щодо розміщення продуктивних сил і сучасного стану економіки цього регіону.

10. Методи навчання

У ході вивчення дисципліни «Регіональна економіка» використовують такі методи навчання:

I. Інформаційно-презентативні:

- 1) усні: лекція, міні-лекція, розповідь, пояснення;
- 2) письмові: конспект, план, тези, цитати, графіки, схеми, реферат, звіт;
- 3) наочно-усні: демонстрація, слайди, відео.

II. Алгоритмічно-дійові:

- 1) діалогічні: бесіда, дискусія, консультація, тестування, семінари, питання-відповіді;
- 2) предметно-групові: питання, задачі;
- 3) групові: робота в малих групах, мозковий штурм, рольові ігри, конференції, круглі столи.

III. Самостійно-пошукові:

- 1) самостійна робота: питання, задачі, тестування.
- 2) індивідуальна робота.

11. Методи контролю

Основне завдання контролю – виявлення рівня правильності, обсягу, глибини та дієвості засвоєних студентами знань, отримання інформації про характер пізнавальної діяльності, про рівень самостійності та активності студентів в навчальному процесі, встановлення ефективності методів, форм та способів їхнього навчання.

Основними методами контролю знань, умінь та навичок студентів є: усне опитування, письмова перевірка, тестовий контроль.

Оцінювання знань студентів здійснюється за такими формами:

Поточний контроль знань студентів здійснюється за трьома напрямками:

I – контроль систематичності та активності роботи на семінарських (практичних) заняттях;

II – контроль за виконанням завдань для самостійного та індивідуального опрацювання;

III – контроль за виконанням модульних завдань.

Модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за

відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Підсумковий контроль, який здійснюється в кінці вивчення курсу у вигляді іспиту.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Підсум- ковий тест	Сума
Змістовий модуль 1 (65 %)								Змістовий модуль 2 (15 %)			
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	20	100
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
75-81	C	
66-74	D	задовільно
60-65	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

Навчальний процес при підготовці бакалаврів спеціальності «Економіка» забезпечується текстами лекцій, методичними розробками з організації самостійної роботи.

1. Курс лекцій з дисципліни «Регіональна економіка»;
2. Робоча програма навчальної дисципліни «Регіональна економіка»;
3. Регіональна економіка: метод. вказівки щодо практ. занять і самост. роботи для студ. напрямів підготовки «Економіка підприємства», «Облік і аудит», «Фінанси і кредит» / Авт.-укл. Л. Ю. Кучер. Харків: ХНАУ, 2015. 54 с.
4. Регіональна економіка: тестові завдання для діагностики рівня сформованості знань для студентів напрямів підготовки «Економіка підприємства», «Облік і аудит», «Фінанси і кредит» / Авт.-укл. Л. Ю. Кучер. Харків: ХНАУ, 2015. 28 с.
5. Дистанційний курс «Регіональна економіка». URL: <http://moodle.knau.kharkov.ua/course/index.php?categoryid=51>.

14. Рекомендована література

Базова

1. Регіональна економіка : навч. посібник / В. К. Збарський, В. І. Мацибора, Л. М. Степасюк [та ін.] ; ред. : В. К. Збарський, В. І. Мацибора ; Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. – К. : «Компринт», 2013. – 348 с.
2. Заблоцький Б. Ф. Регіональна економіка: навч. посібник / Б. Ф. Заблоцький. – Львів : «Новий світ-2000», 2011. – 352 с.
3. Данилишин Б. М. Чернюк Л. Г., Фащевський М. І. Соціально-економічні проблеми розвитку регіонів: методологія і практика / За ред. проф. Данилишина Б. М. – Черкаси : ЧДТУ, 2006. – 315 с.
4. Екологічний менеджмент : навч. посібник / за ред. В. Ф. Семенова, О. Л. Михайлюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 366 с.
5. Регіональна економіка та природокористування : навч. посібник / А. П. Голіков, А. П. Дейнека, Л. О. Позднякова, П. О. Черномаз. – К. : ЦУЛ, 2009. – 352 с.
6. Лишиленко В. І. Регіональна економіка : підручник / В. І. Лишиленко. – К. : ЦУЛ, 2009. – 384 с.
7. Розміщення продуктивних сил України : підручник / Є. П. Качан, М. О. Ковтонюк, М. О. Петрига та ін. – К. : Вища школа, 1997. – 365 с.
8. Шахраюк-Онофрей С. І. Регіональна економіка : навч. посібник / С. І. Шахраюк-Онофрей, А. В. Круць. – Чернівці, 2008. – 140 с.
9. Регіональна економіка : текст лекцій / О. В. Ольшанська, М. І. Фащевський, І. В. Білокінь та ін. ; за заг. ред. М. І. Фащевського, О. В. Ольшанської ; – К. : КНЕУ, 2009. – 238.
10. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : підручник / С. І. Дорогунцов, Т. А. Заяць, Ю. І. Пітюренко та ін. ; за ред. С. І. Дорогунцова. – К. : КНЕУ, 2005. – 988 с.
11. Регіональна економіка : навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисципліни / О. В. Ольшанська, М. І. Фащевський, І. В. Білоконь та ін. ; за заг. ред. М. І. Фащевського, О. В. Ольшанської. – К. : КНЕУ, 2010. – 284 с.
12. Дейнека О. Г. Розміщення продуктивних сил України : навч. посібник / О. Г. Дейнека. – Харків : Олант, 2001. – 120 с.
13. Жук М. В. Розміщення продуктивних сил і економіка регіонів України : підручник / М. В. Жук, В. П. Круль. – К. : Знання, 2006. – 294 с.
14. Коваль Я. В. Регіональна економіка: навч. посібник / Я. В. Коваль, І. Я. Антонечко. – К. : Професіонал, 2005. – 272 с.
15. Манів З. О. Регіональна економіка : навч. посібник / З. О. Манів. – Львів : «Магнолія 2006», 2007. – 562 с.
16. Мельник Л. Г. Екологічна економіка : підручник / Л. Г. Мельник. – Суми : Університетська книга, 2002. – 346 с.
17. Качан Є. П. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : навч. посібник / Є. П. Качан, Т. Є. Царик, Д. В. Ткач та ін.; За ред. Є. П. Качана. – К. : Юридична книга, 2005. – 704 с.
18. Розміщення продуктивних сил : підручник. / за ред. Є. П. Качана. – К. : Юридична книга, 1998. – 552 с.

19. Розміщення продуктивних сил і регіональна економіка : підручник / за ред. В. В. Ковалевського, О. М. Михайлик, В. Ф. Семенова. – 8-ме вид., стер. – К. : Знання, 2006. – 350 с.

20. Сабадаш В. І. Розміщення продуктивних сил : конспект лекцій / В. І. Сабадаш. – Львів : УДЛТУ, 2003. – 196с.

21. Стеченко Д. М. Розміщення продуктивних сил і регіоналістика : навч. посібник / Д. М. Стеченко – К. : Вікар, 2002. – 374 с.

22. Мельник Л. Г. Економіка природних ресурсів : навч. посібник / Л. Г. Мельник, І. М. Сотник, О. Ю. Чигрин. – Суми : Університетська книга, 2010. – 348 с.

23. Регіональна економіка та природокористування : навч. посібник / А. П. Голіков, О. Г. Дейнека, Л. О. Позднякова, П. О. Черномаз / за ред. А. П. Голікова. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 352 с.

Допоміжна

1. Про охорону навколишнього природного середовища [Електронний ресурс] : Закон України від 25.06.1991 р. № 1264-XI (зі змінами та доповненнями від 17.05.2012 р. № 4713-VI). – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>

2. Національна парадигма сталого розвитку України / за заг. ред. академіка НАН України Б. Є. Патона. – К. : ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НААН України», 2012. – 72 с.

3. Данилишин Б. М. Економіка природокористування : підручник / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К. : Кондор, 2010. – 465 с.

4. Дорогунцов С. І. Екологія : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / С. І. Дорогунцов, К. Ф. Коценко, О. К. Аблова та ін. – К.: КНЕУ, 1999. – 152 с.

5. Статистичний щорічник України за 2015 рік / За ред. О. Г. Осауленка. – К. : Держкомстат, 2016. – 571 с.

6. Сільське господарство України за 2015 рік : стат. збірник / За ред. Ю. М. Остапчука. – К. : Держкомстат, 2016. – 367 с.

7. Україна у цифрах у 2015 році : стат. збірник / За ред. О. Г. Осауленка. – К. : Держкомстат, 2016. – 251 с.

8. Статистичний збірник «Регіони України» 2015. Ч. І. / За ред. О. Г. Осауленка. – К., 2016. – 368 с. – Ч. II. / За ред. О. Г. Осауленка. – К., 2016. – 368 с.

Інформаційні ресурси

1. Міжнародний науково-виробничий журнал «Економіка АПК. URL: <http://nbuv.gov.ua>

2. Регіональна економіка. URL: <http://nbuv.gov.ua>

3. Економіка України. Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua>

4. Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України. URL: <http://nbuv.gov.ua>

5. Регіональна бізнес-економіка та управління. URL: <http://nbuv.gov.ua>.